

3.– EDESTIA: LEIÑUAK ERRI BAT IZATERA

Erriak asieran leiñuetan bizi izaten dira eta geroago biurtzen dira erri.

Adibide batzuk: Arabiarrak leiñuetan, tribuetan, bizi ziran, Mahoma´ren deiari erantzun eta erri aundi ta indartu biurtu-arte.

Israeldarrak leiñuetan bizi ziran, leiñu bakoitxean epaikariak sortzen zirala, esaterako Sanson edo Jedeon. Orrelan 200 urte-inguru igaro-ondoren Samuel´ek emon eutsen erregea eta orduan biurtu ziran erri bakar aundi eta ospetsu, esaterako Salomon´en aldian.

Eta euskaldunak?

Gu beti bizi izan gara leiñuetan eta leiñuak dira gaurko sei errialdeak: Bizkaia, Gipuzkoa, Araba, Naparroa, Laburdi eta Zuberoa. Sei dira Be-Naparroa eta Naparroa bat lez artu ezker, bi lez artzen ba´dira, zazpi lurralde edo leiñu gara. Ortik “zazpiak bat” antxiñako esaldia.

Iñoz ez gara eldu laterri bat izatera, laterri izen ori lurralde bakoitxari dagokio eta zazpi laterri ziran, laterri bakoitxa bere batzar nagusi eta bere legeakaz.

Biziera orreri “anfiktionia” esaten jako: Guztiak dakie erri bat dirala eta erri lez alkar maite dabe, guztiak dakie Euskalerria dirana eta beti dagoz gertu alkarrari laguntzeko. Egoera ori sortzeko laguntza aundia izan dabe izkuntza, edo erlejiñoa, edo jakintza, edo lana edo oiturak edo dantzak edo jolasak edo bidezabalak, edo eres-musikea.

Zazpi lurralde orreitan, bakoitxak bere lekuan, egiten izan dira Gernika´koen antzeko batzarrak, beti zugazpean, antxiñakoak zugatzai eutzen maitasuna eta “gurtza” kontuan artuta,

Gure denporako gauzea da agintaritzak bakarrai izatea, baiña elburu ori ezin dogu lortu eta lortzetik urrin gagoz.

Zer da Euzkadi gaur?

Bizkaia, Gipuzkoa eta Araba lurraldeak alkartuta, jaurlaritzak bakarraz, naizta aldundiak indar aundia euki lurralde bakoitxean. Baiña Euskalerria dan Naparroa ez dago Euzkadi´ren barruan, eta ez iparraldeko iru lurral-

deak, Laburdi, Be-Naparroa eta Zuberoa be. Oneik oraindiño leiñuetan edo tribuetan bizi dira.

Ondo legoke gaur “zazpiak bat” izatea, jaurlaritzak bakar bat eukitea?

Bai, zalantzarik gabe, baiña lurralde bakoitxak bere buruaren jabetasuna al dan neurririk aundienean zaintzen dauala. “konfederaziño”-antzeria.

Noiz eukiko ete dogu gure jaurlaritzak zazpi agintaririk osotuta? Jaurlaritzak ori zazpi lurraldeetako lendakariak osotuko leuke eta bakoitxak bere lurraldearen beerago maillako agintariak eratuko leukez.

Nik pozik ikusiko neuke olako jaurlaritzak bat, “zazpiak bat” izena daroan jaurlaritzak.

Eta ba-daukagu olako jaurlaritzak bat sortzeko eskubidea, naizta iparraldeko iru lendakari Frantze´ren menpean egon eta Naparroa´k bere lendakaria euki.

Orretarako beste urrats batzuk be emon bearko geunkez eta itaun onei egokiro erantzun:

- Gure lantegiak zabaltzen diranean, zergaitik ez doaz gure Iparraldera?
- Gure bidezabalak eta trenbideak zergaitik ez dabez alkartzen “zazpiak”?
- Gure euskera batuak zergaitik ez dauz euskalki guztiak indartzen, batzen?
- Zergaitik joaten gara kanpo-erriak ezagutzera, geurea ezagutu barik?

Lana egiteko iparraldekoak Paris´era eta lantegiak sortzeko egialdekoak Txina´ra goazen artean ez dogu “Zazpiak bat” erria sortuko.

Euskera batua egiteko euskalkiak indartzen ez doguzan artean, lurralde bakoitxaren nortasuna zaintzen eta indartzen ez dogun artean ez dogu olako jaurlaritzak bat sortuko.

Gure leiñuak erri bat eta jaurlaritzak bat izatera eltzea nai ba´dogu, itaun orrei erantzun egokia emon dagiegun.

OLAZAR´tar Martin´ek

AFRIKA: ZUGATZ ONURAGARRIAK

Beste iñon baiño zugatz-mota geiago dago Afrika´n eta millaka kilometroko sabai orlegiak sortzen dabez.

Arabia´ko palmondoa: Munduan bakarrai da enbor bat eta abarrak dauzan au. Frutua, ogi-antzekoa.

Ira-landarea: Baso buztietan olako asko dagoz. 30 m.´ko goierea euki leikee.

Dragoia: Eguzkialdeko basamortu edo eremuetan dago eta urte luzeetan bizi da. Batzuk milla urte baiño geiago daukez.

Palmondoa: Eremuetako onune edo oasisetako landarea da. Datilak emoten dauz.

Kakaoa: Txokolata egiteko gaia emoten dau. Mundurako kakaoaren 3/4 sortaldeko Afrika´tik datoz.

Orio-palmondoa: Landara polita kaleak apaintzeko. Onen orioa jaboi fiña egiteko da.

Baobada: Palmondoaren antzekoa da baiña abanikuduna, polita. Zulo bat egin ezker litro-erdi ur emoten dau. Basamortuan asko gaizkatu dauz.

Olazar´tar Martin